

Analýza studií dopadu projektu Hyundai Motor Company na českou ekonomiku zpracovaných pro agenturu CzechInvest

Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest od podzimu roku 2005 připravuje co nejnvhodnější podmínky pro investici společnosti Hyundai Motor Company (dále jen „HMC“) v České republice. Z nabídnutých lokalit pro její projekt byla nakonec vybrána průmyslové zóna Nošovice. Jak sama agentura uvádí na svých webových stránkách¹ projekt HMC bude mít zásadní vliv na ekonomický rozvoj nejen Moravskoslezského kraje, ale celé České republiky. K tomu proto CzechInvest přikládá dvě ekonomické analýzy dopadu investice HMC na českou ekonomiku vypracované Markétou Šichtářovou z Next Finance, s.r.o. a Petrem Zahradníkem a Janem Jedličkou.

Jelikož je projekt HMC z mnoha důvodů velice pozorně sledován veřejností a objevuje se řada protichůdných tvrzení o výhodnosti či rizicích takového projektu a jelikož podle investiční smlouvy se společností HMC tyto analýzy mohou sloužit na podporu projektu HMC v procesu schvalování veřejné podpory Evropskou Komisí, považujeme za důležité uvedené studie podrobit alespoň základní analýze jejich obsahu, kvality a vypovídací schopnosti.

1. Studie dopadu projektu Hyundai Motor Company na českou ekonomiku

Next Finance, s.r.o. - Markéta Šichtářová – 14 stran, prosinec 2005 – cena díla: 29 900 Kč²

– studie nijak nerozvádí, jak došla k počtům 9000 nových pracovních míst v subdodavatelském sektoru a 3000 v sektoru služeb. Tato čísla jsou absolutně nepodložena. Výsledný efekt nemusí být tak příznivý. Žádná dosavadní zahraniční investice v České republice neprokázala tak vysokou multiplikaci vytvoření jednoho pracovního místa. Nepodloženosť takového výpočtu zásadně kritizoval NKÚ již v roce 2004.³

– studie obecně počítá s nadprůměrnou mzdou v automobilovém průmyslu (cca 20 tis. Kč), nicméně je nutno vidět, že v Moravskoslezském kraji s velkou pravděpodobností budou mzdy nastaveny s ohledem na zde vyplácené mzdy a na panující vysokou nezaměstnanost. Lze se pak domnívat, že se mzdy budou pohybovat na nižší úrovni než např. u automobilky TPCA v Kolíně, kde je nástupní plat v dělnické profesi kolem 14 tis. Kč, a která se navíc nachází v dojezdové vzdálenosti od Prahy, oblasti s nadprůměrnou mzdou. Otázkou tedy je, proč bylo vycházeno ze mzdy v celém automobilovém sektoru a nikoliv právě z výše mezd u v mnoha ohledech obdobné investici TPCA. Na alespoň průměrnou mzdu kolem 20 tis. Kč tak zřejmě dosáhne jen velmi malá část zaměstnanců HMC. Přímou v továrně má být vytvořeno zhruba 2400 míst v dělnických profesích, 500 středoškoláků a 100 osob s vysokoškolským vzděláním.⁴ Pokud jde tedy o vyšší průměrné mzdy, jde pravděpodobně o nesprávný vstupní předpoklad a daňové odvody ze mzdy jako přínos pro ČR lze očekávat nižší.

– studie v případě přínosů pro státní rozpočet počítá s 15 000 novými pracovními místy. Tato místa však mají obsadit pouze občané ČR. Uvedené bude zřejmě v rozporu s realitou. Některé personální agentury uvádějí, že až polovina budoucích zaměstnanců HMC bude z ciziny.⁵ Podobně je nutno počítat s tím, že značná část

1 viz: <http://www.czechinvest.org/web/pwci.nsf/news/1D7F6A560FB6D331C125713E004BA5BF?OpenDocument>

2 informace o ceně obou studií byly poskytnuty agenturou CzechInvest

3 Výrazně kritickými vůči programu podpory průmyslových zón a systému poskytování investičních pobídek jsou zjištění Nejvyššího kontrolního úřadu: Kontrolní závěr ze dne 10. 5. 2004 „03/30 - Prostředky státního rozpočtu poskytované na zainvestování průmyslových zón“ - Věstník NKÚ 2004, částka 1, str. 194-204, resp. Kontrolní závěr ze dne 7. 6. 2004 „03/31 - Prostředky státního rozpočtu vynaložené na poskytování investičních pobídek“ - Věstník NKÚ 2004, částka 3, str. 303-310.

4 29. 3. 2006 - Právo, Martin Procházka: Investice se státu vrátí do dvou let, rozhovor s ministrem Urbanem: *„Už máme i odhad struktury zaměstnanosti. Jde zhruba o 2400 míst v dělnických profesích, 500 středoškoláků a 100 osob s vysokoškolským vzděláním.“*

5 29. 3. 2006 - Hospodářské noviny, Pavel Šmíd: Nezaměstnaní se už těší na práci: *„Obchodní ředitelka personální agentury Trenwalder Kappa people Petra Rösslerová nicméně pochybuje, že by automobilka uspokojila své požadavky z řad uchazečů o zaměstnání. »Myslím, že polovina budoucích dělníků budou cizinci,« dodala včera.“*

subdodavatelů se bude rekrutovat z řas stávajících smluvních partnerů automobilky KIA, která má svou továrnu u Žiliny ve Slovenské republice, ve vzdálenosti cca 60 km od Nošovic.

– studie počítá s úsporami pro státní rozpočet za nevyplacené podpory v nezaměstnanosti a sociální dávky u 15 000 osob, přičemž nijak nebere v úvahu možná zaniklá pracovní místa v důsledku „přetažení“ již v českých podnicích zapracovaných zaměstnanců, kteří nemusejí být nijak nahrazeni.⁶ Výsledný efekt nemusí být tak příznivý. Uvedený problém však není řešen jako možný zápor investice.

2. Předpokládaný dopad projektu Hyundai Motor Company na českou ekonomiku

Petr Zahradník a Jan Jedlička – 17 stran, prosinec 2005 – leden 2006 – cena díla: 45 000 Kč

– studie nijak nerozvádí, jak došla k počtu až 12 000 nových pracovních míst v subdodavatelském sektoru a v sektoru služeb (jeden pracovník HMC vyvolá 4 nová pracovní místa). Tato čísla jsou nepodložená. Viz výše komentář ke studii Next Finance.

– studie naznačuje až na 30% podíl cizinců (Poláci, Slováci), nezdůvodňuje však tento výpočet. Jak bylo uvedeno výše u studie Next Finance personální agentury uvádějí, že až polovina budoucích zaměstnanců HMC může být z ciziny.

– studie nijak nebere v úvahu možná zaniklá pracovní místa v důsledku „přetažení“ již v českých firmách zapracovaných zaměstnanců, kteří nemusejí být nijak nahrazeni. Viz výše komentář ke studii Next Finance.

– studie necituje vůbec žádné zdroje, z nichž by čerpala, data je proto nutné považovat za nepodložená.

3. Rozdíly či rozpory ve studiích navzájem:

– Zahradník a Jedlička (dále jen „Z+J“) spatřují největší přínos projektu HMC pro státní rozpočet ve zvýšeném inkasu DPH z prodeje vozů na českém trhu a z výroby a služeb, které vzniknou v rámci multiplikačních efektů, a to až 6 mld. Kč. Zde přitom jde o zcela zásadní rozpor se studií Next Finance (dále jen „Next“), která v otázce příjmu z DPH rozsáhle poukazuje na nulový nebo zanedbatelný přínos, neboť prodej automobilů značky HMC vytěsni z prodeje na českém trhu auta jiných značek.

rozdíly v uváděných hodnotách příjmů a úspor státního rozpočtu:

- příjmy ze zdravotního a sociálního pojištění, ročně: Next: 1,7 mld. Kč; Z+J: 2,4 mld. Kč,
- daň z příjmu fyzických osob: Next: 0,44 mld. Kč; Z+J: 0,6 mld. Kč,
- dávky v nezaměstnanosti: Next: 1,29 mld. Kč; Z+J: téměř 1 mld. Kč,
- daně ze zisku právnických osob – Next: 0,78 mld. Kč; Z+J: 3,9 mld. Kč.

– Studie Next Finance v případě přínosů pro státní rozpočet počítá s 15 000 novými pracovními místy, a to pouze českých občanů, tedy narozdíl od studie Z+J vůbec nepočítá se zaměstnanci z Polska nebo Slovenska (či jiných zemí, i mimo EU, např. Ukrajiny).

– hodnocení rizik je vůči studii Z+J pouze naznačeno a neodpovídá reálným rizikům a jiným studiím (Uvedené dobře ilustruje věta na str. 16: *“Aby předkládaná studie nepostrádala objektivitu, pokusíme se rovněž zmínit možná negativa, jež by mohla průběh výstavby či následnou realizaci investice doprovázet.”*)

4. Závěry a shrnutí:

Spíše než o studii jde podle našeho názoru o jakési „promo-materiály“ bez skutečné vypovídací hodnoty. Studie lze tedy spíše považovat za nepřilíš kvalitní „slohová cvičení“, nikoliv o analýzy, které by mohly sloužit k podpoře projektu HMC rozhodování Evropské komise o schválení veřejné podpory pro HMC.

⁶ 3. 4. 2006, Profit, Jaroslav Schejbal: Terno hlavně pro politiky: *„Díky pobídkám našlo práci více než 51 tisíc zaměstnanců. Dalších zhruba sto tisíc míst bylo vytvořeno v subdodavatelských firmách. »To jsou však pouze dobře viditelné důsledky. Efekty, které již tak dobře vidět nejsou, ale převyšují,«* tvrdí Josef Šíma, vedoucí katedry hospodářské politiky Vysoké školy ekonomické. Podle Jana Moravy z Centra pro ekonomiku a vzdělávání ubylo kvůli investičním pobídkám 50 tisíc pracovních míst. Zejména v důsledku omezení nebo ukončení výroby konkurence příchodních investorů. *»Toto číslo jsem získal od zaměstnankyně ministerstva průmyslu. Pochází z dokumentu, který na ministerstvu jako interní zpracovávala,«* dodává Morava.“

V zásadě u všech výpočtů provedených zpracovateli studií není zřejmé, jakým způsobem k nim došli, čímž je dále snižována jejich hodnota. Žádná ze studií nerozvádějí další rizika spojená se zahraničními investicemi - viz např. analýzy Newton Holding, a.s.⁷ či dále Pavlínek, P. (2004). Regional development implications of foreign direct investment in Central Europe. European Urban and Regional Studies, 11(1), 47-70; Srholec, M. (2004). Přímé zahraniční investice v České republice: Teorie a praxe v mezinárodním srovnání Praha, Linde.

Žádná ze studií dále neuvádí rizika „neekonomického charakteru“, ale ekonomicky vyjádřitelná: např. trvalé a nevratné narušení přírody a krajiny, zabor úrodné zemědělské půdy, kácení stromů, snížení kvality životního prostředí v okolí, významný zásah do krajinného rázu a krajinných prvků, zvýšení hlukové a prachové zátěže, zvýšení pravděpodobnosti nemocnosti, nehodovost na silnicích apod.

Studie dále nijak nezohledňují celkové ekonomické prostředí v Moravskoslezské regionu i České republice a jejich předpokládaný vývoj. Naprosto v nich absentuje kapitola zabývající se analýzou dosavadního vývoje a perspektiv automobilového průmyslu, jeho vazby na ropný průmysl a jeho očekávané problémy v souvislosti s problematikou ropného zlomu⁸, a to v číslech.

Pokud dále uvažujeme v obecnějších aspektech, u každého takového projektu a podpory zahraniční investice formou investičních pobídek je třeba posuzovat tzv. náklady obětovaných příležitostí ve vztahu k veřejným zdrojům do takového projektu vložených. Jde tedy o ty projekty a politiky, které by bylo možno realizovat, pokud by (nejen) finanční prostředky použité na podporu investice nebyly poskytnuty. Touto otázkou by bylo vhodné se důsledně a vážně zabývat.

Jiří Nezhyba
sdružení právníků EPS
program GARDE – Globální odpovědnost
www.responsibility.cz

Jan Drahokoupil
Trast pro ekonomiku a společnost
program Přímé zahraniční investice
www.thinktank.cz

vypracováno v květnu 2006

7 Výběr z analýzy NEWTON Holding a.s.: Různé pohledy na přímé zahraniční investice (2001):

- V důsledku přílivu zahraničního kapitálu dochází k apreciaci domácí měny, což se může negativně projevit růstem deficitu obchodní bilance;
- Rozvoj kapitálově náročného způsobu výroby na úkor útlumu pracovně náročné výroby, což je následně spojeno s růstem nezaměstnanosti;
- Zvýšení mezd v podnicích se zahraniční účastí, které většinou odpovídá růstu produktivity práce, se přelévá do domácích podniků, ve kterých ovšem tempo růstu produktivity práce zaostává za růstem mezd;
- Růst peněžní zásoby související s vysokým přílivem PZI může mít inflační dopady. Následná sterilizace vede k vysokým úrokovým sazbám a nižší investiční aktivitě v ekonomice hostitelské země;
- Zvyšování dovozu surovin a nedokončené výroby (polotovary) firmami se zahraniční účastí vede k úpadku domácích producentů těchto komodit;
- “Transfer pricing“ (manipulace s cenami v nadnárodních společnostech) vede ke snížení daňového základu a následně k poklesu daňového výnosu. Tuto možnost ovšem nemají domácí společnosti, čímž se snižuje jejich konkurenceschopnost;
- Repatriace zisků zatěžuje běžný účet platební bilance;
- Nižší ekonomická výkonnost domácích společností v porovnání se společnostmi se zahraniční účastí může vést ke vzniku tzv. duální ekonomiky, což je negativní zejména z regionálního a odvětvového pohledu;
- Podpora společností se zahraniční účastí může vést k zanedbávání podpor pro domácí společnosti.

8 jedná o označení očekávaných komplexních změn v ekonomice a společnosti v souvislosti s globálním vrcholem v objemu těžby ropy